

ISSN 2450-6486

<http://ehs.eeipsy.org>DOI: <https://doi.org/10.38014/ehs-ss.2022.4.01>

This publication was made with the funds of a joint Grant of
EEIP (Ukraine - France) and ChF "Education: Future"

Аліна АНДРОЩУК

Вища освіта України в умовах війни та цифрової трансформації: стан та перспективи розвитку

ALINA ANDROSHCHUK. Higher education of Ukraine in the conditions of war and digital transformation: state and prospects for development. *In the article considered the state, trends and prospects for the development of the higher education system of Ukraine in the conditions of war and digital transformation. The main directions of overcoming the crisis in education are determined, the essence of state policy is revealed, the main priorities of the higher education system, Strategies for the development of the higher education in Ukraine in 2022-2032, digital transformation of education in the conditions of war and recovery period of Ukraine.*

Key words: *higher education, military aggression, higher educational establishments, crisis, education system, priority directions, information and communication technologies, digital transformation.*

Отримано 02.12.2022

Рецензовано 08.12.2022

Доопрацьовану версію отримано 18.12.2022

Прийнято до друку 28.12.2022

Вступ і постановка проблеми. Стрімкі процеси глобалізації світу та розбудова єдиної Європи перетворюють інтеграцію національної освіти до європейського та інноваційного світового освітнього просторів на обов'язкову умову буття української держави. Провідні науковці Національної академії педагогічних наук України здійснили аналітичний огляд вітчизняної мережі 176 державних закладів вищої освіти (ЗВО) типу університет, академія, інститут, що складають основу національної вищої освіти, готують понад 80 % здобувачів, з метою визначення шляхів підвищення їх конкурентоспроможності. Було виявлено актуальні проблеми у сфері вищої освіти, причини їх виникнення, запропоновано науково обґрунтовані шляхи модернізації вітчизняної освіти в умовах глобалізації, європейської інтеграції та інноваційного розвитку. Система вищої освіти містить як потужні заклади, що беруть участь у провідних міжнародних рейтингах, так і значну кількість слабких, неефективних ЗВО, водночас, мережа закладів потребує оптимізації. За результатами запропоновано рекомендації для вдосконалення національної мережі ЗВО, [1,2] На основі системного аналізу ролі та значення вищої освіти в умовах інноваційного суспільства визначено основні «більові точки», пов'язані із втратою закладами вищої освіти їх традиційної історичної місії. Окреслено стратегічне бачення нової моделі вищої освіти, яка відповідала б вимогам економіки четвертої «цифрової» революції (Industry 4.0). Запропоновано та обґрунтовано конкретні кроки на шляху модернізації інституційної структури освітньої системи в техно-науковому контурі суспільства знань. [3]

Проблемним моментом на шляху інтеграції є непослідовність освітньої політики, оскільки цей процес має перервний характер. Новий етап, що розпочався ще з 2014 р., після соціально-політичної кризи, військової агресії Росії та підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (2014 р.), ознаменувався інтенсифікацією європейського вектора розвитку України та синхронізацією вимірів української освіти з європейськими характеристиками. Продовжується поступальний рух української освіти у напрямі її трансформації на компетентнісно базовану.

Широкомасштабне вторгнення Росії, розпочате 24 лютого 2022 р., спричинило комплекс серйозних проблем в українській освіті. Передовсім це стосується вимушеного переміщення значної кількості населення України та руйнування й пошкодження закладів освіти внаслідок воєнних дій. Понад 10 млн людей під тиском

обставин змінили місце життя: 6,5 млн у межах країни, 3,9 млн виїхали за кордон. Переважно це жінки та діти. За даними ЮНІСЕФ з усього дитячого населення України більше ніж половина – 4,3 млн дітей із 7,5 млн загалом – вимушені були покинути свої домівки. Підтверджено, що за кордон виїхали більш як 23 тис. педагогічних працівників і понад 600 тис. учнів. Але ці дані не є точними. Керівники навчальних закладів зазначають, що місцеперебування близько 10 – 15 % учнів і студентів не ідентифіковано. 1748 закладів освіти постраждали від бомбардувань та обстрілів, 144 з них зруйновано вщент. Переїхало 34 заклади вищої освіти (ЗВО – інститути, університети, академії), 42 заклади фахової перед вищої освіти (колежджі) і 65 відокремлених структурних підрозділів. Щотижня кількість постраждалих від війни та переміщених ЗВО зростає [4] .

Поза сумнівом, війна приведе до істотних змін у системі вищої освіти України. Передовсім скорочення державних видатків на вищу освіту та бюджетних місць у ЗВО, зниження доходів населення, значне посилення «освітньої міграції» можуть спричинити суттєве зниження попиту на вітчизняну вищу освіту з відповідними наслідками для викладачів, адміністрацій та мережі ЗВО. Водночас війна стрімко прискорила перебіг природних тенденцій розвитку системи вищої освіти щодо оптимізації та корекції її структури, обсягів і змісту.

Очевидним найбільш негативним наслідком досить високої масовості вищої освіти стало знецінення отримуваних кваліфікацій. Усе більше людей мають дипломи про вищу освіту, а кількість робочих місць для них не зростає – отже, гострішою стає конкуренція, шириться безробіття серед випускників ЗВО. По суті відбувалася інфляція вищої освіти. Ситуація загострилася через неналежний зв'язок між структурою підготовки фахівців у ЗВО і запитами економіки – це давня проблема української вищої освіти. Тому існує потреба привести державне замовлення на підготовку спеціалістів у відповідність до реальних потреб національної економіки, а особливо в умовах війни, за необхідності розбудови воєнної економіки та повоєнного відновлення.

Отже, держава насамперед має давати можливість безоплатно (цілком або частково) здобувати вищу освіту: за спеціальностями та в обсягах, потрібних державному сектору економіки й системам забезпечення критично важливих суспільних благ (оборона, освіта, медицина тощо), а також за тими спеціальностями і в тих обсягах,

стосовно яких є достовірні (підтверджені роботодавцями й експертною спільнотою) прогнози щодо попиту на них у приватному секторі економіки; абітурієнтам, які виявили вищі за середні здібності до наступного навчання.

Реструктуризація та оптимізація державного замовлення на підготовку фахівців за умови реальної децентралізації системи вищої освіти, автономізації ЗВО, скорочення корупції та запровадження незалежної системи контролю якості освіти не лише позитивно вплине на державний бюджет, а й буде сприйняте суспільством.

Війна посилила й розширила виклики, які вже постали перед освітою через епідемію COVID-19. Для української освітньої системи це випробовування стало ще й своєрідним стимулом, який відкрив вікно нових можливостей, ставши каталізатором давно назрілих модернізаційних змін в освіті. Передусім ідеться про розвиток цифрової та дистанційної освіти, зокрема онлайнової. Але перспективи трансформації освіти не обмежено лише цими напрямками. Потребують пильної уваги також розвиток неформальної та інформальної освіти, створення механізмів визнання її результатів у системі формальної освіти. На часі апробація та широке впровадження сучасних методів навчання з використанням інформаційних технологій.

Цифрова трансформація освіти і науки. Пріоритетним напрямом є приведення системи освіти у відповідність до потреб сучасної економіки та інтеграції в європейський економічний та освітній простір. Модель сучасної освіти має відповідати вимогам часу. В умовах війни цифрова трансформація освітньої діяльності ЗВО є перспективним шляхом підготовки фахівців з вищою освітою в Україні. У цьому напрямку ЗВО України накопичено певний позитивний досвід, оскільки в умовах пандемії COVID-19 значна їх частина впровадила в освітній процес сучасні ІКТ. Вони забезпечують: віддалений доступ до розкладу занять, бібліотечних ресурсів, репозитарію та інших інформаційних баз тощо; можливість дистанційного проведення занять (лекційних, практичних, контролю знань, ведення консультацій тощо), формування віртуальних груп студентів які знаходяться у різних місцях, надання їм доступу до необхідних методичних матеріалів і т. п.; відеозапис занять з можливістю його переглянути, зокрема студентами, які не змогли бути присутніми; моделювання і симуляцію практичних і лабораторних занять; контроль відвідування занять; доступ студентів і викладачів до необхідних програмних продуктів та багато іншого.

Тому особливої уваги заслуговує Концепція цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року (далі – Концепція). [5] Вона представляє комплексне системне стратегічне бачення цифрової трансформації цих сфер та відповідає засадам реалізації органами виконавчої влади принципів державної політики цифрового розвитку.

Проект Концепції спрямований на подолання низки проблем, зокрема: низький рівень цифрових компетентностей учасників освітнього процесу; застарілий зміст освіти з навчальних предметів інформаційної галузі; недостатня кількість комп'ютерного обладнання та відсутність ширококутового доступу до Інтернету в закладах та установах системи освіти і науки; відсутність якісного цифрового освітнього контенту для здобуття освіти; відсутність актуальної, достовірної інформації про здобувачів освіти, педагогічних та науково-педагогічних працівників, а також науковців для прийняття управлінських рішень та моніторингу ефективності політик; бюрократизованість процесів внутрішнього документообігу закладів та установ освіти і науки; незручність отримання послуг та сервісів у системі освіти; недоступність наукових ресурсів та інфраструктур тощо.

Планується досягти кінцевої мети через такі стратегічні цілі:

1. «Цифрове освітнє середовище є доступним та сучасним»;
2. «Працівники сфери освіти володіють цифровими компетентностями»;
3. «Зміст освіти в галузі ІКТ відповідає сучасним вимогам»;
4. «Послуги та процеси у сфері освіти і науки є прозорими, зручними та ефективними»;
5. «Дані у сфері освіти і науки є доступними та достовірними».

Для кожної з цих цілей визначено шляхи та кроки їх досягнення на період до 2026 року [5]

Визначення сучасного етапу розвитку суспільства як інформаційного; інтенсивний розвиток сучасних ІКТ; перехід від знаннєвої парадигми освіти до компетентнісної визначає необхідність широкого використання ІКТ у системі освіти загалом та під час навчання окремих дисциплін. У зв'язку із цим особливого значення набуває переорієнтація мислення та навичок сучасного викладача на усвідомлення принципово нових вимог до його педагогічної діяльності, готовність використовувати ІКТ як активний навчальний ресурс. Потреба впровадження та використання ІКТ також поглиблена наслідками повномасштабного вторгнення РФ на територію України 24 лютого 2022 р., що загострило проблему розвитку та опанування технологіями в системі освіти задля забезпечення прав громадян

на якісну освіту. Через воєнний стан в країні, обстріли та повітряні тривоги освітній процес вимушено перервався. Вже наступного дня після початку вторгнення російських військ в Україну МОН України рекомендувало зупинити освітній процес у закладах освіти всіх рівнів і відправити здобувачів освіти та освітян на двотижневі канікули. Війна в Україні завдала і продовжує завдавати величезної шкоди державі і людству.

Актуальною є потреба розвитку цифрових компетенцій, освоєння новітніх ІКТ для учнів, студентів, педагогічних працівників, що сприятиме розвитку критичного мислення, здатності до самостійних аргументованих суджень, умінню навчатися впродовж життя. Використання ІКТ відкриває нові можливості для проектування й реалізації освітнього процесу, потребує засвоєння та розвитку цифрових компетенцій. ІКТ удоступнюють освіту, урізноманітнюють форми її отримання, забезпечують безперервність освіти впродовж життя, розвиток особистісно орієнтованого навчання тощо.

Важливим напрямом цифровізації освіти є широке запровадження до навчального процесу якісних е-підручників. Однак сьогодні вони є просто PDF-версіями паперових книжок. Такий формат не охоплює мультимедійних можливостей цифрового передавання інформації (інтерактивність, динамічна іконографіка, відеоконтент тощо).

Виходячи з наявних форм ІКТ та нових завдань, що поставили перед системою освіти унаслідок різких змін у розвитку суспільно-політичних та соціально-економічних процесів у світі, пандемії та війни в Україні, доцільно формувати освітню політику, яка б сприяла впровадженню різноманітних форм ІКТ в національний навчальний процес на всіх його рівнях. Необхідно формувати засади державної освітньої політики, яка б ураховувала завдання та заходи впровадження сучасних ІКТ в навчальний процес, сприяла б набуттю новітніх навичок серед викладачів/вчителів для застосування ІКТ, підвищенню їхньої кваліфікації.

Цінним ресурсом модернізації освітньої системи є розвиток неформальної освіти. В Законі України «Про освіту» вже закладено основи розвитку неформальної освіти та визнання її результатів. Тепер важливим завданням є законодавчо визначити конкретні механізми реалізації цього процесу. Ст. 9 цього Закону серед інших форм освіти визначає дистанційну, мережеву та екстернатну. Їх можна ефективно реалізувати лише за умови високого рівня циф-

ровізації освітнього процесу. Для цього мають розвиватися три напрями: організаційно-законодавчий, методичний та інфраструктурний. Лише за їх поєднання можна досягти бажаного ефекту. [4]. В умовах необхідного збереження та відновлення традиційної освітньої інфраструктури важливим напрямом удосконалення освітнього поля є розвиток онлайн-курсів. Україна вже має відповідні напрацювання в цій сфері. Міністерством цифрової трансформації України у партнерстві з Фондом Східна Європа запущена національна онлайн-платформа для розвитку цифрової грамотності «Дія». Цифрова Освіта», а також курс про використання онлайн-інструментів «Цифрові навички для вчителів», щоб зробити навчальний процес більш захопливим і ефективним.

Досить успішним є громадський проект масових відкритих онлайн-курсів *Prometheus* із власною онлайн-платформою. Започаткований 2014 р., Prometheus нині налічує аудиторію з сотнями тисяч слухачів, пропонує десятки безплатних онлайн-курсів у різних напрямках: громадянська освіта, історія України, підприємництво, основи державної політики, аналіз даних, ІТ-технології, основи інформаційної безпеки та багато інших. До співпраці залучено як фахівців-практиків, представників відомих компаній IBM, Microsoft, VideoGorillas, EPAM, так і викладачів провідних ЗВО КНУ імені Тараса Шевченка, НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського», Національний університет «Києво-Могилянська академія», Університет Торонто тощо. Діє також проект *EdEra (EducationalEra)*, що створює онлайн-курси та освітній контент широкого спектра. Однак проблему визнання кваліфікацій, здобутих в онлайн-освіті, досі не вирішено. Цінність сертифікатів, запропонованих різними цифровими платформами масових онлайн-курсів, також не визначено на ринку праці. Для таких форм навчання українська система освіти має напрацювати механізми *сертифікації*, підтвердженої як провідними навчальними закладами та роботодавцями, так і державними органами освіти.

Мережа українських освітніх хабів, що реалізує концепцію «Навчання впродовж життя» (Life Long Learning), забезпечує навчання внутрішньо переміщених осіб та українців, які виїхали тимчасово за кордон, а також навчання учнів і студентів за українською державною програмою як в Україні, так і в 14 країнах світу.

Вивчення англійської мови відкриває можливість спілкуватися з усім світом. Це особливо актуально для України нині, коли наша

країна стрімко інтегрується у міжнародне співтовариство. Національна книга рекордів визнала Всеукраїнський проєкт навчання англійської мови «Lingva.Skills» наймасовішим освітнім онлайн-проєктом України, на платформі якого українці вже виконали понад 180 млн вправ. Дуже важливо, що в цей важкий для країни рік в Україні з'являються найсучасніші освітні технології, які доступні всім українським студентам, незважаючи в якій частині світу вони нині перебувають. Пілотний проєкт щодо застосування технологій віртуальної (VR) та доповненої (AR) реальності для масового навчання учнів успішно стартував на базі українських освітніх хабів. [6].

Як зазначають аналітики Національного інституту стратегічних досліджень, варто врахувати також сучасну динаміку попиту на навички й компетенції. За останні 50 років в економіці розвинутих країн зростає попит на кваліфікованих фахівців, здатних до нетривіальної аналітичної праці, та спеціалістів з розвиненими комунікативними компетенціями. Тому затребуваність національною економікою фахівців, спроможних швидко навчатися, опановувати нові уміння й навички, змінювати індивідуальну траєкторію трудової діяльності, зростатиме на тлі ризиків і викликів, спричинених війною. Окрім того, значний попит на сучасному ринку праці, особливо на позиціях середньої та вищої ланки, мають так звані *soft skills* (гнучкі навички), які не стосуються суто професійних компетенцій, а є комплексом надпрофесійних неспеціалізованих навичок – відповідальність, управління часом, здатність до роботи в команді, навички лідерства та соціального впливу, емоційний інтелект, гнучкість, адаптивність тощо. Щоб запрацювала тріада – навчання, наукові дослідження, впровадження інновацій – вища школа має взаємодіяти з високотехнологічним виробництвом.

Верховна Рада України 27 липня 2022 року, ухвалила Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування інтегрованих інформаційних систем у сфері освіти». Відповідно до прийнятого Закону, в Україні започатковується цифрова взаємодія між органами управління освітою всіх рівнів, закладами, установами та учасниками освітнього процесу, що буде реалізовуватися на базі програмно-апаратного комплексу «Автоматизований інформаційний комплекс освітнього менеджменту» (АІКОМ). Як зазначив міністр освіти і науки С.Шкарлет: «Закон спрямований на пришвидшення цифрової трансформації освіти. ... АІКОМ дозволить спростити роботу вчителя з шкільною документа-

цією, паперовою звітністю, а також забезпечить супровід і поступове переведення ключових управлінських процесів у сфері дошкільної, загальної середньої, позашкільної та професійної (професійно-технічної) освіти в електронний формат. Важливим нововведенням також є те, що на базі системи передбачається здійснення обліку дітей дошкільного та шкільного віку, учасників освітнього процесу та суб'єктів освітньої діяльності» [7]. АІКОМ взаємодіятиме з іншими ключовими державними інформаційно-комунікаційними системами та публічними електронними реєстрами у сфері освіти, зокрема, Єдиною державною електронною базою з питань освіти, Єдиним державним демографічним реєстром, Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців і громадських формувань, Державним реєстром актів цивільного стану громадян, Державним реєстром загальнообов'язкового державного соціального страхування тощо. Завдяки інформаційній взаємодії учасники освітнього процесу зможуть оперативно приймати управлінські рішення, формувати та реалізувати освітню політику, зокрема й з питань розподілу та перерозподілу міжбюджетних трансфертів із державного місцевого бюджетам, замовлення підручників, документів про освіту, зарахування, відрахування, переведення здобувачів освіти. Важливо зазначити, що обробка персональних даних у АІКОМ здійснюється відповідно до Закону України «Про захист персональних даних», усі дані та інформація захищені відповідно до вимог законодавства.

За підтримки Офісу Президента України уряд, освітні заклади та громадські організації створюють Український глобальний університет (Ukrainian Global University, UGU) – мережу, яка має на меті завдяки об'єднанню найкращих освітніх закладів світу надати доступ українським студентам, стипендіатам, науковцям та викладачам до навчальних закладів по всьому світу, а також до нових стипендій і програм постдокторантури. [8] Учасники ініціативи UGU матимуть не лише підтримку, а й доступ до якісної освіти та можливість проводити дослідження за кордоном, а потому зможуть застосувати здобуті знання та навички в рідній країні. У майбутньому команда UGU планує започаткувати стажування та програми в Україні, які дадуть змогу їх учасникам швидко реінтегруватися та після повернення зробити свій внесок у відбудову країни. Ініціатива передбачає, що переміщені студенти, науковці та стипендіати не будуть покинуті. Головна мета UGU – подолати руйнівні наслідки

російської агресії в Україні та залучити провідний світовий досвід для побудови нової України як гордого члена світової спільноти вільних і демократичних націй. Нині команда UGU зосереджена на налагодженні партнерств зі школами, вишами й дослідними центрами світу, які будуть готові розглядати заявки на середньо- й довгострокові програми від українців та спонсорувати низку студентів, науковців і дослідників. Деталі та умови узгоджуються з кожною установою-партнером окремо, але всі партнери мають підписати відкритий меморандум з UGU, який визначає спільні цінності та принципи.

Верховна Рада України 24 березня 2022 року ухвалила Закон “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері освіти”, який передбачає скасування зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) та вступний іспит в магістратуру: єдиний вступний іспит (ЄВІ) з іноземної мови та єдине фахове вступне випробування (ЄФВВ). Натомість було запропоновано проводити вступну кампанію за допомогою електронної системи без участі абітурієнта.

На вебсайті Департаменту освіти Ради Європи створено також спеціальну вебсторінку *Education in time of crisis* ‘Освіта під час кризи’. Підкреслюючи важливість цього кроку Міністр освіти і науки С. Шкарлет зазначив: «Вдячний європейським колегам за створені практичні інструменти для підтримки українських дітей. Завдяки цьому ресурсу українська молодь зможе навчитися міжкультурності у школі європейської країни, медіаграмотності та протидії фейковим новинам, а також просуванню основних цінностей Ради Європи і демократичної культури на всіх рівнях» [9].

Важливим кроком для подолання кризи в освіті є прийняття Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки, ухвалені розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 року № 286. Цей документ, орієнтований на період входження України до ЄС, цілі та завдання Стратегії є детальною дорожньою картою для відбудови та продовження реформування системи вищої освіти в післявоєнний період. Виконання завдань, визначених Стратегією, дозволить зменшити деструктивні наслідки, спричинені повномасштабним вторгненням російської федерації на територію незалежної України. [10]

«Наперекір складній ситуації в Україні, наше головне завдання – продовжувати освітній процес. Також важливо реформувати систему освіти відповідно до нових викликів. Саме цим стратегічним

документом визначено основні пріоритети системи вищої освіти на сучасному етапі розвитку суспільства та економіки країни, а також головні характеристики, що будуть сформовані до 2032 року. Стратегію було ухвалено 23 лютого, за день до повномасштабної війни, яку розпочала росія проти України. З урахуванням теперішньої ситуації, завдання та заходи з реалізації потребуватимуть коригування, проте стратегічні цілі та ключові завдання залишаються незмінними», – зазначив Міністр освіти і науки С.Шкарлет. [11]

На основі проведеного SWOT- аналізу динаміки розвитку вищої освіти в Україні визначено сильні та слабкі сторони національної системи вищої освіти, можливості подальшого розвитку та загрози зовнішнього середовища. Розроблено сценарії розвитку вищої освіти в Україні (песимістичний, реалістичний і оптимістичний). Стратегія передбачає реалізацію 5-ти стратегічних цілей [10] Розглянемо їх більш докладно.

1. *Ефективність управління в системі вищої освіти.* Передбачено виконання таких завдань: збільшення бюджетного фінансування та удосконалення формули розподілу за результатами діяльності; розширення бюджетного кредитування здобуття вищої освіти та освіти дорослих; модернізація мережі, укрупнення закладів вищої освіти, підтримка дослідницьких університетів.
2. *Довіра громадян, держави та бізнесу до освітньої, наукової, інноваційної діяльності закладів вищої освіти.* Для досягнення цілі, зокрема, передбачено: розширення сфери застосування зовнішнього незалежного оцінювання, адресного розміщення та проведення конкурсу; сприяння проведенню закладами вищої освіти досліджень і консалтингу для бізнесу; створення умов для розвитку державно-приватного партнерства у сфері вищої освіти; запровадження ефективних механізмів виявлення порушень академічної доброчесності та процедур притягнення до академічної відповідальності.
3. *Забезпечення якісної освітньо-наукової діяльності, конкурентоспроможної вищої освіти, яка є доступною для різних груп населення.* Для досягнення стратегічної цілі та відповідних операційних цілей передбачено виконання таких завдань: підтримка національної та міжнародної академічної мобільності студентів, а також направлення на навчання до іноземних університетів; надання особливої підтримки

мешканцям тимчасово окупованих територій, незахищеним і вразливим групам населення; створення особливих умов для вступників із видатними досягненнями; сприяння використанню інноваційних технологій і новітніх засобів навчання в освітньому процесі, розвиток дослідницьких інфраструктур.

4. *Інтернаціоналізація вищої освіти України.* Передбачено забезпечити: гармонізацію структури вищої освіти відповідно до зобов'язань країн-членів Європейського простору вищої освіти; розвиток національної системи кваліфікацій; спрощення процедур визнання іноземних освітніх кваліфікацій; трансформацію освіти в секторі безпеки та оборони відповідно до доктринальних підходів і принципів НАТО.
5. *Привабливість закладів вищої освіти для навчання та академічної кар'єри.* Для досягнення передбачено виконання таких завдань: дотримання підходів до студентоцентрованого навчання в організації освітнього процесу; розширення перехресного вступу, спільних, міждисциплінарних і подвійних програм, дуальної та інших форм здобуття освіти; розвиток загальних компетентностей, правової культури, рухової активності, спорту та студентських змагань; розвиток програм управлінської підготовки керівного складу та перспективних лідерів закладів вищої освіти (кадровий резерв), тренінгів на підтримку реформ; проведення комунікаційних кампаній для підтримки реформ у системі вищої освіти тощо.

Очікуваним результатом реалізації Стратегії є створення сучасної ефективної системи вищої освіти, яка задовольняє потреби громадян, економіки та суспільства, має гідну репутацію та є конкурентоспроможною на внутрішньому та світовому ринку освітніх послуг

Висновки. Після закінчення війни система вищої освіти в Україні зміниться. Доведеться об'єднувати заклади освіти та будувати нові на місці тих, що були знищені війною. Відбудеться глобальне переосмислення, а отже, освіта не залишиться такою, як була до війни.

Говорячи про відновлення повоєнної України та європейський план Маршалла для України, Президент Європейської ради Шарль Мішель зазначив, що «мета не в тому, щоб відновити Україну минулого». «Мета – побудувати сучасну, процвітаючу, спрямовану на майбутнє Україну. Це означає, наприклад, що коли буде відновлення інфраструктури, її важливо відновлювати відповідно до потреб

майбутнього, зважаючи на зміну клімату, цифрову трансформацію світу та ті проблеми, з якими ми стикаємося в ЄС та з якими стикається весь світ».[12]

References:

1. Кремень В. Г., Луговий В. І., Саух П. Ю., Таланова Ж. В. Мережа державних закладів вищої освіти України: аналітичний огляд конкурентоспроможності. Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2022. № 4(1). С. 1–8. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4122>
2. Кремень, В. Г. (ред.). (2021). Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні : монографія. Національна академія педагогічних наук України. Київ: КОНВІ ПРІНТ. <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>
3. Саух, П. (2020). Стратегічне бачення нової моделі вищої освіти: рух до створення університетів світового класу. Наукова доповідь на методологічному семінарі НАПН України «Шляхи і механізми підвищення конкурентоспроможності університетів України» 19 листопада 2020 р. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 2(2). <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-13-7>
4. Українська система вищої освіти в умовах воєнної агресії РФ: проблеми й перспективи розвитку // Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/ukrayinska-systema-vyshchovy-osvity-v-umovakh-voennoyi-ahresiyi-rf-problemy-y>
5. Концепція цифрової трансформації освіти і науки МОН запрошує до громадського обговорення. <https://mon.gov.ua/ua/news/koncepciya-cifrovoyi-transformaciyi-osviti-i-nauki-mon-zaproshuye-do-gromadskogo-obgovorennya>
6. Партнер МОН Асоціація інноваційної та цифрової освіти назвала основні події у сфері в 2022 році. URL:<https://mon.gov.ua/ua/news/partner-mon-asociaciya-innovacijnoyi-ta-cifrovoyi-osviti-nazvala-golovni-podiyi-u-sferi-osviti-v-2022-roci>
7. Цифрова трансформація освіти: прийнято закон про функціонування інтегрованої інформаційної системи АІКОН. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/cifrova-transformaciya-osviti-prijnyato-zakon-pro-funkcionuvannya-integrovanoyi-informacijnoyi-sistemi-aikom>
8. Офіс Президента України підтримав ініціативу створення Українського глобального університету – Ukrainian Global University. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ofis-prezidenta-ukrayini-pidtrimav-iniciativu-stvorennya-ukr-73957>
9. Education in time of crisis'Рада Європи створила спеціальну сторінку адаптації українських дітей до європейських освітніх стандартів.URL:<https://mon.gov.ua/ua/news/education-time-crisis-rada-yevropi-stvorila-specialnu-storinku-dlya-adaptaciyi-ukrayinskih-ditej-do-yevropejskih-osvitnih-standartiv>

10. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>
11. Опубліковано Стратегію розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/opublikovano-strategiyu-rozvitku-vishoyi-osviti-v-ukrayini-na-2022-2032-roki>
12. Глава Єворади заявив про початок європейського Плану Маршалла для України. URL: Глава Єворади заявив про початок європейського Плану Маршалла для України | Європейська правда (euointegration.com.ua)

Transliteration of References:

1. V.G. Kremen, V.I. Lugovoi, P.Yu. Saukh, Zh.V. Talanova (2022). The network of public institutions of higher education of Ukraine: an analytical review of competitiveness. Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. No. 4(1). P. 1–8. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4122>
2. Kremen, V.G. (ed.). (2021). National report on the state and prospects of education development in Ukraine: monograph. National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. Kyiv: CONVEY PRINT. <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>
3. Saukh, P. (2020). A strategic vision of a new model of higher education: the movement to create world-class universities. Scientific report at the methodological seminar of the National Academy of Sciences of Ukraine «Ways and mechanisms of increasing the competitiveness of Ukrainian universities» November 19, 2020. Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, 2(2). <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-13-7>
4. The Ukrainian system of higher education in the conditions of military aggression of the Russian Federation: problems and prospects for development // National Institute of Strategic Research. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/ukrayinska--systema-vyshchoyi-osvity-v-umovakh--vovennyi-ahresiyi-rf-problemy-y>
5. The concept of digital transformation of education and science of the Ministry of Education and Culture invites public discussion. <https://mon.gov.ua/ua/news/koncepciya-cifrovoyi-transformaciyi-osviti-i-nauki-mon-zaprosnye-dogromadskogo-obgovorennya>
6. The partner of the MES, the Association of Innovative and Digital Education, named the main events in the field in 2022. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/partner-mon-asociaciya-innovacijnoyi-ta-cifrovoyi-osviti-nazvala-golovni-podiyi-u-sferi-osviti-v-2022-roci>
7. Digital transformation of education: the law on the operation of the AIKON integrated information system was adopted. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/cifrova-transformaciya-osviti-prijnyato-zakon-pro-funcjonuvannya-integrovanoi-informacijnoyi-sistemi-aikom>

8. The Office of the President of Ukraine supported the initiative to create the Ukrainian Global University - Ukrainian Global University. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ofis-prezidenta-ukrayini-pidtrimav-iniciativu-stvorenniya-ukr-73957>
9. Education in time of crisis'The Council of Europe has created a special page on the adaptation of Ukrainian children to European educational standards. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/education-time-crisis-rada-yevropi-stvorila-specialnu-storinku-dlya-adaptaciyi-ukrayinskih-ditej-do-yevropejskih-osvitnih-standartiv>
10. On the approval of the Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2022-2032. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>
11. The Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2022-2032 has been published. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/opublikovano-strategiyu-rozvitku-vishoyi-osviti-v-ukrayini-na-2022-2032-roki>
12. The head of the Eurocouncil announced the start of the European Marshall Plan for Ukraine.URL:The head of the Eurocouncil announced the start of the European Marshall Plan for Ukraine | European Truth (eurointegration.com.ua)

The Author

Alina Androschuk
Kyiv National University
by Taras Shevchenko, Kyiv, Ukraine
ORCID <https://orcid.org/0009-0008-1488-0412>
E-mail: lang1@ukr.net

Abstracts

АЛІНА АНДРОЩУК. Вища освіта України в умовах війни та цифрової трансформації: стан та перспективи розвитку.

У статті розглянуто стан, тенденції та перспективи розвитку системи вищої освіти України в умовах війни та цифрової трансформації. Визначено основні напрями подолання кризи в освіті, розкрито сутність державної політики, основні пріоритети системи вищої освіти, Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки, цифрової трансформації освіти під час воєнного стану та у період відновлення України.

Ключові слова: вища освіта, військова агресія, заклади вищої освіти, криза, система освіти, пріоритетні напрями, інформаційно-комунікаційні технології, цифрова трансформація.

ALINA ANDROSZCZUK. **Szkolnictwo wyższe w Ukrainie w warunkach wojny i transformacji cyfrowej: obecna sytuacja i perspektywy rozwoju.** W artykule autor omawia obecną sytuację, tendencje i perspektywy rozwoju systemu szkolnictwa wyższego w Ukrainie w czasie wojny i transformacji cyfrowej. Wskazano najważniejsze kierunki pokonania kryzysu w edukacji, opisano politykę rządową, obszary priorytetowe systemu szkolnictwa wyższego, strategię rozwoju szkolnictwa wyższego w Ukrainie w latach 2022-2023, transformacji cyfrowej szkolnictwa podczas stanu wojennego i w okresie odbudowy Ukrainy.

Słowa kluczowe: szkolnictwo wyższe, agresja militarna, szkoły wyższe, kryzys, system edukacji, obszary priorytetowe, technologie informacyjno-komunikacyjne, transformacja cyfrowa.